

VU Research Portal

Boekbespreking: Een kwetsbaar mens [Review of: C. van Well (2007) Een kwetsbaar mens. 17 verhalen uit de forensische psychiatrie]

Harte, J.M.

published in

MGV. Maandblad geestelijke volksgezondheid
2008

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Harte, J. M. (2008). Boekbespreking: Een kwetsbaar mens [Review of: C. van Well (2007) Een kwetsbaar mens. 17 verhalen uit de forensische psychiatrie]. *MGV. Maandblad geestelijke volksgezondheid*, 63(8), 357-359.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

naar mijn mening niet zo goed bij *evidence-based medicine*. Een algemeen principe van EBM is namelijk dat professionals naar aanleiding van een vraag waarmee ze zich geconfronteerd zien in hun eigen praktijk (een casus), een speurtocht ondernemen in de wetenschappelijke literatuur, kritisch beoordelen wat ze daarin vinden, en vervolgens een oplossing ontwikkelen die ze in hun eigen praktijk kunnen toepassen. Emmelkamp en Vedel doen dit alles in de omgekeerde volgorde – en dat doet vreemd aan.

Professionals ontlenen achtergrondkennis over een ziekte en het behandelen daarvan aan hun opleiding, aan handboeken en richtlijnen. De kennis evolueert echter zo snel dat ze telkens weer op zoek moeten naar actuele inzichten. EBM is een leer methode waarmee ze hun ‘voorgrondkennis’ op peil kunnen houden, zodat ze in de dagelijkse praktijk beter in staat zijn om complexe beslissingen te nemen. Een boek als dit is, zo bezien, iets er tussen in: het is niet echt een handboek of richtlijn, en biedt evenmin een actueel overzicht van de stand van het wetenschappelijk onderzoek.

Stoornissen die het gevolg zijn van het gebruik van psychoactieve stoffen worden in Nederland en België meestal behandeld in multidisciplinair verband, uitgaande van een biopsychosociaal model. In dit boek ontbreekt een grondige beschouwing van de medisch-biologische inbreng en van de noodzaak van, en mogelijkheden voor multidisciplinair werken bij afhankelijkheid en verslaving. Ook sluit het te weinig aan bij *evidence-based* richtlijnen, zoals die bijvoorbeeld zijn ontwikkeld in het project Resultaten Scoren.

COR A.J. DE JONG

Arts en psychotherapeut, hoogleraar Verslaving en Verslavingszorg, wetenschappelijk directeur Nijmegen Institute for Scientist-Practitioners in Addiction

357

C. VAN WELL (2007).

Een kwetsbaar mens. 17 verhalen uit de forensische psychiatrie.

Utrecht: De Tijdstroom, 191 p., € 19,-

Hoe gaan we om met psychiatrische patiënten die niet alleen een gevaar vormen voor zichzelf maar ook voor hun omgeving? Veel van deze patiënten ontbreekt het aan ziekte-inzicht en motivatie voor behandeling. Mede daarom blijkt het in de praktijk vaak uitermate lastig om hun passende zorg te bieden en, daarmee, een veilige situatie te creëren. Maar als dat niet lukt, dan is het mogelijk dat ze zich schuldig maken aan een ernstig geweldsdelict, en zelfs een TBS-maatregel opgelegd krijgen.

Vanwege verschillende incidenten, waaronder onttrekkingen aan het toezicht, en daarop volgende debatten in de Tweede Kamer, is de TBS de afgelopen jaren herhaaldelijk in het nieuws geweest. Veel mensen hebben een uitgesproken beeld van een TBS-patiënt: een gewetenloze, onvoorspelbare en gevaarlijke man die iedereen, inclusief zijn behandelaars, om de tuin weet te leiden. In deze bundel, gebaseerd op zeventien interviews, schetst Cornelia van Well (humanisticus en geestelijk verzorger) een compleet ander beeld van forensisch psychiatrisch patiënten. Ze laat mensen aan het woord die in het publieke debat vrijwel nooit worden

gehoord: patiënten zelf, hun ouders, geestelijk verzorgers en vrijwilligers.

Vooral de vijf interviews met de ouders van patiënten maken grote indruk. Uit hun verhalen spreekt wanhoop en machteloosheid. De overeenkomsten tussen hun ervaringen zijn opvallend. Vaak ontstonden er pas in de puberteit problemen met hun kind: spijbelen, slechte schoolresultaten en softdruggebruik. De ouders zagen dat er iets niet in orde was en gingen op zoek naar hulp. Bij hulpverleninginstanties vonden ze echter veelal geen gehoor en kregen ze nogal eens het advies om hun kind flink aan te pakken. Een moeder die hulp zocht voor haar zoon kreeg bijvoorbeeld van de Raad voor Kinderbescherming het advies om dat lastige ventje maar eens op straat te zetten.

Veel van de geïnterviewde ouders verwijten zichzelf dat ze te laat hebben ingezien dat hun kind psychotisch was en dat zij het niet altijd de benodigde steun konden bieden. Zo durfde een van de moeders haar zoon een tijd lang niet meer in huis te laten toen hij tegen familieleden had gezegd dat zijn moeder moest 'lijden en eindigen'. Daarover voelt ze zich nog steeds schuldig. Verschillende ouders houden hun kind (dat psychotisch is maar niet in goede zorg terecht komt) dag en nacht in de gaten. Ze gaan haast ten onder aan deze zorgtaak, maar ook voor hun overige kinderen is het heel belastend. Veel ouders zijn verontwaardigd over het gemak waarmee sommige psychiaters (bij patiënten zonder ziekte-inzicht, bijvoorbeeld, na één gesprekje, zonder heteroanamnese) diagnoses uitdelen of wijzigen, of een IBS beëindigen. Als hun kind een delict heeft gepleegd en in detentie verdwijnt, volgt

een periode van machteloos toekijken en afwachten. Sommigen keken letterlijk toe tijdens een strafzitting; vanaf de publieke tribune moesten ze toezien hoe slecht hun kind (na detentie, zonder adequate zorg en hulpverlening) eraan toe was. Vele ouders beschouwden een TBS-maatregel als een schrikbeeld, maar zij merkten vervolgens dat hun kind in een TBS-instelling eindelijk de broodnodige zorg kreeg. Bovendien werden zij voor het eerst serieus genomen en mochten meedenken en meepraten over de behandeling. De trieste conclusie van vele ouders is: 'Het was allemaal te voorkomen geweest.'

Afvalputje

Deze conclusie dringt zich ook op in de interviews met hulpverleners. Zij vertellen over hun ervaringen in de forensische psychiatrie. Zo vertelt Christiaan Donner, geestelijk verzorger in een jeugdinstelling, dat hij inmiddels het idee heeft laten varen dat hij 'zijn' kinderen zou kunnen redden. Wel kan hij, zoals hij zegt, er voor ze zijn, een veilige plek bieden en naar ze luisteren. Vrijwilliger Jill legt uit dat een van de weinige dingen die zij kan doen, is laten zien dat je met iemand afspraken kunt maken en dat die ander (in dit geval: zij) zich daar dan aan houdt.

De professionals ervaren ook veel beperkingen in hun werk. Zo heeft psychiater Jessica Wesselius in het Huis van Bewaring weinig mogelijkheden voor het behandelen van zwaar gestoorde mensen en lukt het haar vrijwel niet om patiënten door te plaatsen naar psychiatrische klinieken. Vooral aan delinquenten met zware psychiatrische problematiek die illegaal in Nederland verblijven, heeft

ze weinig te bieden. Penitentiair inrichtingsmedewerker Kathy maakte mee dat een illegale gestoorde vrouw die geen Nederlands sprak, na de detentie op straat werd gezet en werd verwezen naar een bushalte. Advocade Jacqueline Kuiper trekt de sombere conclusie dat het strafrecht het afvalputje is geworden van mensen waar 'men' niets mee te maken wil hebben.

Geen zwartboek

Tijdens het lezen van dit boek vroeg ik me af: met welk doel is het geschreven? Gaat het nu over psychotische patiënten die met het strafrecht in aanraking kwamen doordat de GGZ faalde? Of wil de auteur laten zien wat het verhaal is achter de TBS-patiënt? Het voorwoord door Grietje Santing (oud-voorzitter vereniging Ypsilon) en de verhalen van de ouders suggereren het eerste. De inleiding door hoogleraar forensische psychiatrie Dick Raes, en ook de interviews met patiënten zelf (met een traumatisch verleden en lijdende aan een persoonlijkheidsstoornis) beantwoorden veeleer de tweede vraag. De auteur zelf horen we pas in het nawoord. Dat bevestigt mijn vermoeden dat ze geen duidelijke keuze heeft kunnen maken. Ze wilde geen zwartboek samenstellen, maar een realistisch boek met verhalen van mensen die op de een of andere manier te maken hebben met de forensische psychiatrie. Maar, aldus de auteur, er is zo veel mis in de psychiatrie en justitie.

De onduidelijkheid over het doel van dit boek doet echter niets af aan de leesbaarheid. De verhalen zijn uitstekend geschreven en zullen niemand onberoerd laten. Dit boek biedt een uniek perspectief op de forensische psychiatrie en daarom

zou eenieder die hierbij betrokken is het moeten lezen. Koop het, lees het, en geef het door aan een collega!

Een zin die in dit boek telkens terugkeert, is: 'Het was allemaal te voorkomen geweest...' In individuele gevallen zijn fouten inderdaad vaak goed aan te wijzen. Maar het is lastiger om dat wat we leren van eigen en andermans fouten, om te zetten in betere zorg en beleid. Dit boek kan hierbij een belangrijk hulpmiddel zijn.

JOKE HARTE

Psycholoog, Vrije Universiteit Amsterdam, afdeling Strafrecht en Criminologie

H. OMER (2007).

Geweldloos verzet in gezinnen. Een nieuwe benadering van gewelddadig en zelf-destructief gedrag van kinderen en adolescenten. (Oorspronkelijke titel:

Nonviolent Resistance. A new approach to violent and self-destructive children. New York, 2004)

Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 204 p., € 29,50

Het lezen van de krant of zien van het jaartal leert ons dat de mensheid in de loop van haar geschiedenis weinig vorderingen maakt in het oplossen van territoriale conflicten. De toename van onze kennis en inzicht in nagenoeg alle levensdomeinen staat in geen verhouding tot het stereotiep escaleren, dat zich nog steeds te vaak voordoet als groepen mensen met elkaar slaags raken in de wedijver om het bestaan. Zijn onze tribale instincten nog zo bepalend voor het menselijk gedrag? Of hebben we onvoldoende kennis van een